

Fladderen in de wind

RINEKE GRONERT

1989 werd door de Vlinderstichting uitgeroepen tot jaar van de vlinders. Dit heeft voor diverse natuurorganisaties gevolgen gehad. Zo ook voor natuurorganisatie De Windbreker in Petten. Vanaf dat jaar is er voor vlinders meer aandacht. Deze aandacht heeft na elf jaar geresulteerd in het verschijnen van een boekje over vlinders en libellen, dat als titel heeft meegekregen "Fladderen in de wind". Onder deze fladderaars bevinden zich ook de libellen. Na een paar jaar vlindermonitoring kon de libelverleiding niet worden weerstaan en werden ook de libellen meegeteld tijdens het monitoren.

De eerste dartelende kleine vos in het voorjaar wordt bijna jaarlijks op de Hondsbossche Zeewering gezien. Een imposante dijk waarachter zich een bijzonder landschap schuil houdt. Als je staande vanaf de zeewering uitkijkt over het landschap vallen als eerste de dijken op met ertussenin de onverkavelde weilanden. De dijken en de sloten liggen als linten in het landschap. De titel van het boekje "Fladderen in de wind" geeft al aan dat vlinders het zo pal achter de Pettemer en de Hondsbossche

Zeewering niet gemakkelijk hebben. Het open en weidse karakter levert vlinders weinig beschutting. Zo dicht bij zee staat bovendien bijna altijd wind en dat maakt het voor de meeste vlindersoorten niet aantrekkelijk om op voedseltocht te gaan. De smalle duinenrij houdt het aantal soorten ook laag. Toch is er de laatste jaren met veel plezier zeer intensief naar vlinders en later naar libellen gekeken. Juist de extreme omstandigheden voor vlinders en libellen in dit bijzondere landschap rechtvaardigen deze uitgave.

Monitoringroutes en inventarisaties

Een aantal jaren zijn monitoringroutes gelopen. Dit zijn vaste routes waarop de vlinderstichting is gestart in 1993 en beëindigd in 1998. Er werd elke week geteld, van 1 april tot en met 30 september.

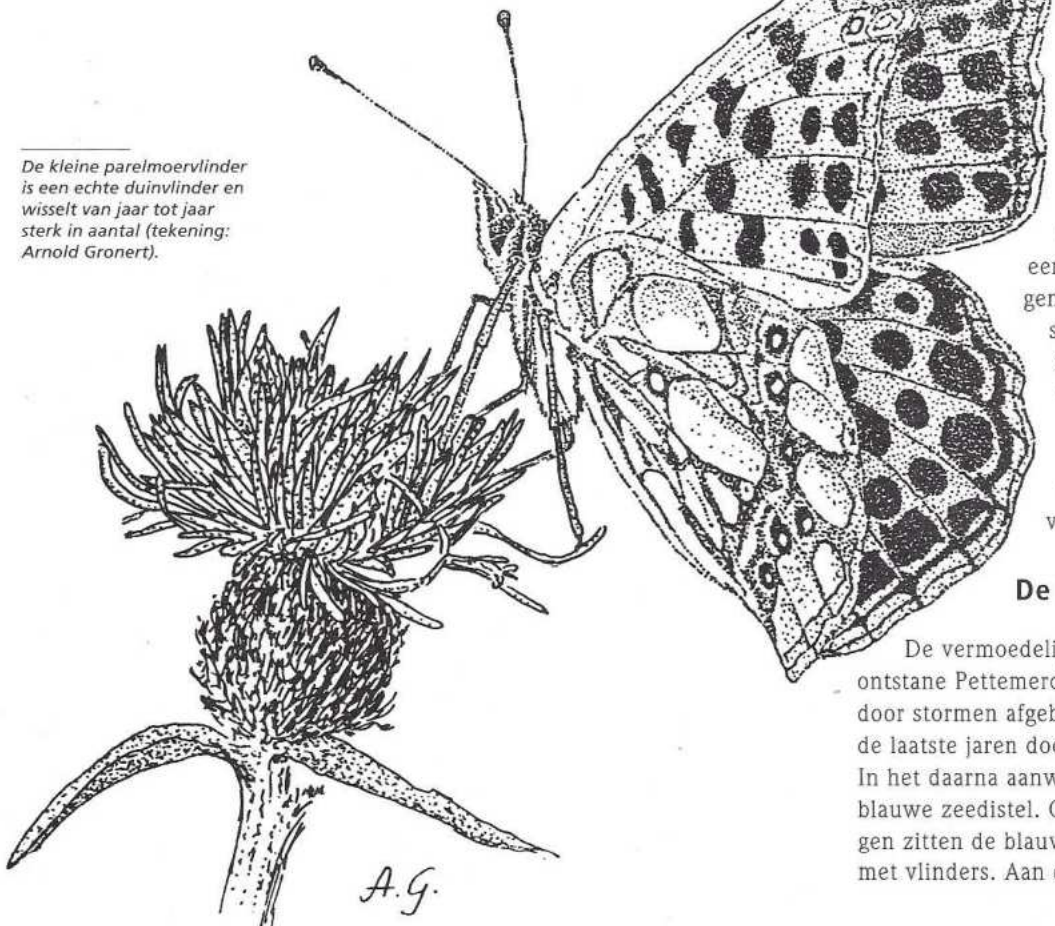
De duinroute voor Staatsbosbeheer werd iedere decade (tien dagen) gelopen van 1995 tot en met 1999.

Daarnaast zijn verschillende dijken en bermen jaren achtereenvolgens geïnterpreteerd op vlinders. Een klein deel van de polder is eveneens meegenomen in de inventarisaties. Op deze wijze is een tamelijk goed beeld verkregen over het voorkomen van soorten vlinders en libellen in de kuststreek bij Petten. In voornoemde inventarisatieperiode zijn 27 vlindersoorten en 17 libelsoorten genoteerd, waaronder een paar verrassende soorten.

De Pettemerduinen

De vermoedelijk in de achttiende eeuw ontstane Pettemerduinen zijn relatief smal. De door stormen afgebrokkelde "helmduinen" zijn de laatste jaren door suppleties weer versterkt. In het daarna aanwezige stuifzand ontkiemt de blauwe zeedistel. Op warme zonnige zomerdagen zitten de blauw bloeiende prikballen vol met vlinders. Aan de duinvoet zijn de vloed-

De kleine parelmoervlinder is een echte duinvlinder en wisselt van jaar tot jaar sterk in aantal (tekening: Arnold Gronert).

De blauwe glazenmaker
(foto: Frits van Daalen).

De heivlinder
(foto: A.J. den Hollander).

De kleine vos
(foto: Frits van Daalen).

merkplanten te vinden, zoals zeeraket. Dit is een eenjarige plant in het strandzand, soms een welkome voedselbron voor (trek)vinders zoals kleine vos, kleine parelmoervlinder en distelvlinder. De duinen achter de zeereep zijn vooral begroeid met helm, kruipwilg, driedistel en grassen zoals buntgras. De heivlinder, met zijn weergaloze schutkleur, houdt zich graag in dit deel van de duinen op. De kleine parelmoervlinder, een echte duinvlinder, wisselt van jaar tot jaar sterk in aantal. De duinparelmoervlinder komt sinds twee jaar op dezelfde plekken in de duinen voor. Dat kan met het veranderende beheer te maken hebben.

Beheer

Staatsbosbeheer gooit in 1988 het beheersroer om en stopt met het rigoureuze maaien. Er worden Drentse heideschappen ingezet. In 1990 verschijnen er naast de schapen ook pony's, die het zich uitbreidende struweel in toom moeten houden. De schapen worden "verbannen" naar een apart gedeelte van de duinen en de pony's krijgen in 1995 hulp van levende maaimachines: de Galloway-runderen.

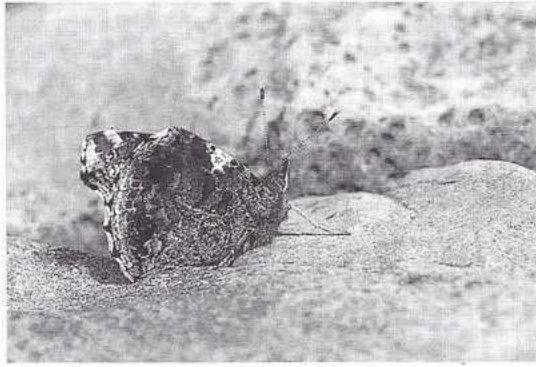
Met begrazing kan worden voorkomen dat een groot deel van de duinplanten zal verdwijnen en daarmee de waard- en voedselplanten van rupsen en vlinders.

Overige gebieden

Echte (stand)bosvlinders komen in het geïnventariseerde gebied niet voor. Het Pettemer Bos is relatief klein en er wordt druk gerecreëerd. Het pad ten oosten van het Pettemer Bos biedt vlinders en libellen luwte bij een harde westenwind. De uit 1552 stammende Zijperdijk, die doorloopt tot aan Callantsoog, is een oase voor grasvlindersoorten. Prof.dr.P. Zonderwijk heeft in de jaren tachtig bewerkstelligd dat er een gefaseerd maaibeheer wordt toegepast op de dijkgedeelten bij Petten. Een succesvol advies: het is een van de dijken waar de meeste vlinders worden geteld. Al jaren verblijven er, uiteraard afhankelijk van allerlei factoren, verschillende stabiele vlinderpopulaties, waaronder het bruin zandoogje, het icarusblauwtje en het hooibeestje.

De Kunstduinen, die zijn aangelegd doordat er in de oorlogstijd tankvallen zijn gegraven, worden door de afdeling Groenbeheergemeente van de gemeente Zijpe ecologisch beheerd. Op het riet aan de oever van de tankvallen worden jaarlijks de eerste lantaarntjes gezien. In de Kunstduinen weet het klein geaderd witje zich voort te planten door aanwezigheid van de waardplant look-zonder-look. Tot twee maal

De atalanta, rustend op de basaltblokken van de Hondsbossche Zeewering (foto: Arnold Gronert).

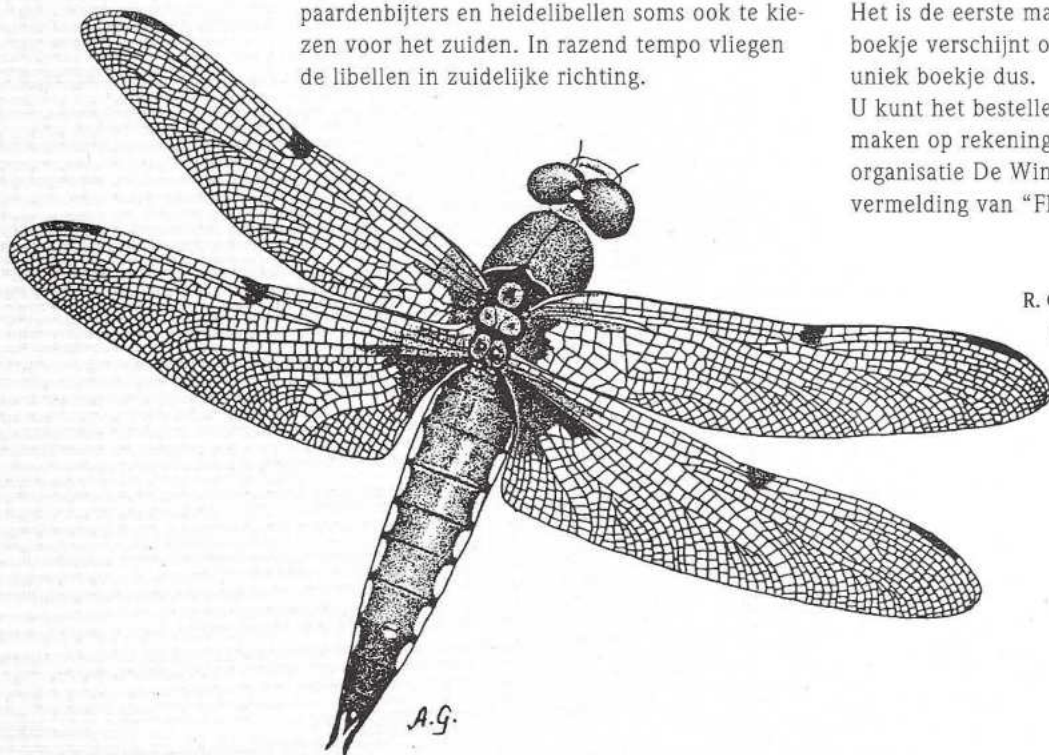
toe is hier een oranjetip-man waargenomen. Waarschijnlijk zijn deze van elders aan komen vliegen.

Het bruin zandoogje (foto: Frits van Daalen).

Hondsbossche Zeewering

Waar eeuwen geleden de kust nog uit een smalle zeereep bestond, ligt nu de Hondsbossche Zeewering. Juist deze machtige dijk maakt het gebied zo bijzonder. Door de vrij intensieve begrazing door schapen op de zeewering is er weinig nectar voor vlinders te vinden. Het onderzoek door de Universiteit te Wageningen kan hier in de nabije toekomst mogelijk verandering in brengen. Een unieke belevenis in de nazomer op de Hondsbossche Zeewering is de remigratie van trekvlinders. Sinds 1989 is deze trek bewonderd en genoteerd. De atalanta wordt jaarlijks gezien op haar terugtrek. Een enkele maal tref je een rustende atalanta aan op de basaltblokken vlak bij zee. Een verrassing waar je even "stil" bij staat. Tijdens warme en zonnige dagen lijken paardenbijters en heidelibellen soms ook te kiezen voor het zuiden. In razend tempo vliegen de libellen in zuidelijke richting.

De viervlek (tekening: Arnold Gronert).

De libellen

De Pettemerduinen leveren een verscheidenheid aan libellen. Van mei tot eind oktober is het libellenfeest. De waterkwaliteit van de aanwezige duinmeren is niet hetzelfde en dat is weer af te lezen aan de libelsoorten. In het duinpoeltje in Sint-Maartenszee wordt sinds een paar jaar een kleine populatie gezien van de zwerfende pantserjuffer. In de duinmeren bij Petten is de gewone pantserjuffer waargenomen in gezelschap van verschillende soorten heidelibellen.

Sluiertipje

U heeft van onder een sluiertipje even mee kunnen fladderen in de Pettemer Duinen. De uitgebreide informatie is terug te vinden in het boekje "Fladderen in de wind, Dagvlinders en libellen aan de kust". Middels grafiekjes krijgt u tevens een indruk hoe het de vlindersoorten is vergaan in de jaren 1990 tot en met 1996. Het is de eerste maal dat er van dit gebied een boekje verschijnt over vlinders en libellen. Een uniek boekje dus.

U kunt het bestellen door f 35,- over te maken op rekening 30 56 22 684 t.n.v. natuurorganisatie De Windbreker te Petten, onder vermelding van "Fladderen in de wind".

R. GRONERT IS SECRETARIS VAN
NATUURORGANISATIE DE
WINDBREKER IN PETTEN